

Gedeon Valéria

Kriminológia Tanszék

Témavezető: Kerezsi Klára

KLUBSZÍNTEREK A LEX WEST-BALKÁN UTÁN

2011. január 15-én éjjel a West-Balkán (WB) nevű szórakozóhelyen meghalt három fiatal. Az esetet razziasorozat, szórakozóhelyek ideiglenes vagy végleges bezárása,¹ majd *a zenés, táncos rendezvények biztonságosabbá tételéről szóló 23/2011 (III.8.) kormányrendelet* (Lex West-Balkán) követte. A rendelet célja a zenés, táncos tömegrendezvények, illetve az egyes szórakozóhelyek biztonságosabbá tétele volt, azaz az, hogy a jogszabály hatályba lépését követően ne fordulhasson elő többet a január 15-i esethez hasonló.

Egy évvel a WB-tragédia után az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) szerint jelentősen javult a rendezvények biztonsága a szabályozás és az ellenőrzések („*a határozott hatósági tevékenység*”) következtében: „*Az üzemeltetők jogkövető magatartást tanúsítanak, és jelentősen javult a rendezvények biztonsága.*”² Az OKF közleményéből kiderül, a vendéglátóhelyek működési engedélyét vizsgálták, továbbá azt, hogy a helyszín rendelkezik-e biztonsági tervvel, menekülési útvonallal, betartja-e az egészségügyi előírásokat és kiszolgálási szabályokat, tilalmakat és általában megfelel-e a tűzvédelmi előírásoknak.³

Bár az ellenőrzések indukálhatnak jogkövető magatartást, ez nem szükségszerű. „*Az 1995-ben induló francia Techno Plus nevű civil kezdeményezés egyértelmű tapasztalata például, hogy a diszkók elleni rendőrségi fellépés szükségszerű következménye, hogy az ilyen jellegű események rejtetté válnak, s elérhetetlenek lesznek*

¹ A tűzoltók az esetet követő egy évben összesen 2279 helyet ellenőriztek, 27 szórakozóhelyet zártak be „*a kiirtés feltételeit közvetlenül akadályozó hiányosság vagy a létszám jelentős túllépése miatt*”. Szabálysértés miatt 90 klub ellen tettek feljelentést, 108-szor szabtak ki tűzvédelmi bírságot, 145-ször helyszíni bírságot. (<http://www.origo.hu/itthon/20120115biztonsagosabblett-a-bulizas-a-wes-balkantragedia-ota.html>; Letöltés ideje: 2012. június 14. 20:37)

² <http://www.origo.hu/itthon/20120115-biztonsagosabblett-a-bulizas-a-wes-balkantragedia-ota.html>; Letöltés ideje: 2012. június 14. 20:37

³ <http://www.nyiregyhaza.hu/cimlap/els-kezb/1391-biztonsagosabbak-voltak-a-szorakozohelyek>; Letöltés ideje: 2012. június 12. 22:10

*a prevenciók szervezetei számára.*⁴ Az események „titkosításán” túl a felkeresni tervezett helyszín az ellenőrzésről való tudomásszerzés esetén olyan tűzoltástervezés, ideiglenes változtatásokat is megvalósíthat, melynek következtében a hatóság a vizsgálatkor mindent rendben talál – de ekkor nem a valóságot ellenőrzi. Egyik interjúalanyom a későbbi kutatási mintában nem szereplő népszerű belvárosi szórakozóhelyen szemtanúja volt egy helyszíni ellenőrzésnek. Elmondása szerint a szórakozóhelyre érkezésekor lezárt területeket a razzia végeztével az üzemeltetők újra kinyitották a közönségnek.

Már ez az egyetlen eset is rámutat a szervezett hatósági ellenőrzések hiányosságaira. További problémát vet fel a jogszabályi környezet: a jogi előírások betartását ellenőrző hatóság megállapításaiból csak azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az ellenőrzöttök követik-e azokat vagy sem. Arra nem kapunk választ, hogy e szabályok megfelelőek-e, működőképesek-e. Mint az több sajtóorgánumban is olvasható volt, az üzemeltetők szerint a Lex West-Balkán-ban indokolatlanul szigorúak egyes előírások, és a „*jogalkotók betarthatatlan szabályozást kreáltak*”.⁵

A rendelet alig két hónappal a tragédiát követő elfogadása a probléma gyors megoldását, a veszélyhelyzetek mielőbbi megszüntetését tűzte ki célul. A rövid felkészülési idő azonban nem volt elegendő átgondolt, a formai előírásokat meghaladó, szakemberek (például pszichológusok, szociológusok, pedagógusok) által, a szórakozóhelyek üzemeltetői és a szórakozó közönség részvételével kidolgozott szempontrendszer elfogadására. Ennek ellenére a rendelet keretszabályként alkalmas lehet a zenés, táncos rendezvények biztonságosabbá tételére – ehhez azonban, ha nem is jogszabályba foglalt, de valamilyen ajánlasként megfogalmazott további részletszabályok elfogadása lenne szükséges.

2001-ben erre már volt példa, a kezdeményezés azonban egy év alatt hamvába holt. Akkor a Biztonságos Szórakozóhely Program⁶ keretében kívánták megvalósítani a 2011-es rendelet céljait. A Program, mozgalomként való elindításával, a szórakozóhelyek által nyújtott szolgáltatások színvonal-növekedését, a magasabb standardok kialakulását, kialakítását, hosszabb távon pedig a biztonságos szórakozás elvi és gyakorlati feltételeinek megteremtését tűzte ki célul.

Ennek érdekében – elsősorban droprevenciók célokat szem előtt tartó – gyakorlati feltételeket fogalmaztak meg. Első és legfontosabb szempontként ingyenes, korlátlan mennyiségű ivóvíz elérhetővé tételét, elsősorban a drog (alkohol, kábító-

⁴ DEMETROVICS 2001.

⁵ http://hyg.hu/itthon/20110804_lex_west_balkan_kovetkezmeny/; Letöltés ideje: 2012. június 13. 17:05

⁶ DEMETROVICS 2001.

szer) fogyasztásának következtében előálló kiszáradás megelőzésére. Továbbá legolcsóbb italként alkoholmentes üdítő árusítását a kábítószeres és az alkohol egyidejű használatának elkerüléséért, chill-outroom (a tánctérenél csendesebb, hűvösebb, elkülönített pihenőszoba vagy helyiség rész) kialakítását és megfelelő szellőztetést a túlhevülés kockázatának csökkenéséért. Emellett a Program az ártalomcsökkentés szellemében drogtanácsadást és kábítószer-fogyasztással kapcsolatos szóróanyagok terjesztését, a helyszínen elsősegély-nyújtásban képzett szakember jelenlétét, valamint a biztonságos nemi aktus létesítésével kapcsolatos szórólapok terjesztését is előírta. Ezen felül – a drogproblémával kapcsolatos adekvát és racionális fellépés érdekében – hangsúlyozta a személyzet (felszolgálók, biztonsági őrök, stb.) ez irányú továbbképzését. Végül a vendégek csomagjának biztonsági szolgálat általi átvizsgálását is szorgalmazta.

A jelen tanulmány alapjául szolgáló – az ifjúság rekreációs célú szórakozási szokásainak feltérképezését, az éjjeli szórakozás, éjszakai élet dinamikáját, irányát és jellemzőit, a zene és az értékek viszonyát is vizsgáló majdani vizsgálat előkutatásaként értelmezhető – kutatás közvetlen kiindulási alapjául tehát a WB-ben történt tragikus eset, valamint az annak következményeként elfogadott Lex West-Balkán szolgált, és elsődleges célja a jogszabály hatásvizsgálata és megoldási javaslatok kidolgozása volt.

1. Előzmények

A szórakozóhelyek biztonsága hazánkban korábban jellemzően kábítószerrel kapcsolatban vált vizsgálat tárgyává.⁷ Ilyen irányú vizsgálatok a '90-es évek közepén készültek jellemzően kvantitatív módszerekkel. E kutatások a szórakozóhelyeket látogató fiatalokra koncentráltak. Majd 2008-ban kvalitatív módszerekkel – félig strukturált interjúkkal – már a partiszervezőket, a rendőrséget, drogambulanciák munkatársait, szórakozóhelyek tulajdonosait, üzemeltetőit és alkalmazottait, partiszervíz szolgáltatások és krízisintervenciók központok munkatársait, valamint a drogpolitika kidolgozásáért felelős személyeket kérdezték a kutatók.⁸ A 2008-as kutatás célja volt felmérni az egész országban a fiatalok szórakozóhelyi drogfogyasztásának jellemzőit, a szórakozóhelyeken megjelenő ártalomcsökkentési formákat és a színtér további résztvevőinek véleményét, attitűdjét, tudását a biztonsá-

⁷ KUN 2008, <http://www.kef.hu/Controls/Download.aspx?attId=21754343-fc94-44fc-b546-cf92b99b7e0e>; Letöltés ideje: 2012. június 10. 21:58

⁸ DEMETROVICS – RÁCZ 2008.

gos szórakozással kapcsolatban. A fővárosban ennek keretében 14 szórakozóhelyet vontak be a kutatásba.

E kutatás jelen tanulmány szempontjából legfontosabb megállapításai a következők voltak. A Biztonságos Szórakozóhely Program által meghatározott feltételek közül a szellőztetés és az ingyenes ivóvíz volt a leggyakrabban megvalósított feltétel – azonban még így is csak a szórakozóhelyeknek egyharmadánál. Legritkábban szóróanyagok osztása, legolcsóbb italként alkoholmentes üdítő árusítása, egészségügyi szakember jelenléte, a személyzet drogprenvenációs képzése, a be- és kilépés számlálása és a beléptetéskor átvizsgálás valósult meg. A drogp probléma megoldását a helyszínek magasabb szintektől várták és egyértelműen hátrították azt. Ennek oka elsősorban abban volt megjelölhető, hogy a szórakozóhelyek képviselő tartottak a hely stigmatizálódásától és a rendőrségi ellenőrzésektől.

Újabb, már nem elsősorban a kábítószer-problémára fókuszáló kutatás az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) tavaly kezdett, a *Fővárosi éjszakai szórakozóhelyek erőszakos kriminalitási helyzetének vizsgálata* című kvantitatív és kvalitatív elemeket is tartalmazó felmérése, melynek elsődleges célja annak bemutatása, hogy a fővárosban jellemzően milyen – elsősorban erőszakos – kriminális veszélyhelyzetek alakulhatnak ki a népszerű szórakozóhelyeken. Emellett az egyes szórakozóhelyek biztonságáról kialakult véleményeket, tapasztalatokat is vizsgálták az üzemeltetők, szakemberek és vendégek körében. A kutatás fő kérdése: „*miként lehetne megelőzni ezeket a veszélyes helyzeteket és nemkívánatos cselekményeket?*”⁹

2. A kutatás¹⁰

Kutatásom célja az Angliában már régebb óta vizsgált *night-time economy*¹¹ hazai vizsgálatának előkészítése, ennek keretében a hazai éjszakai élet, az üzemeltetői, tulajdonosi oldalról megnyilvánuló magatartások, értékkészletek bemutatása, valamint az ifjúság rekreációs szórakozási formáinak, preferenciarendszerének feltérképezése volt.

Jelen tanulmány alapját képező előkutatásban ezért elsősorban azt vizsgáltam, hogy a klubszínterek mennyiben követik vagy mellőzik a hatályos jogszabályokat és egyes nem kötelező elveket. A vizsgálat azonban célját tekintve túllép a hatás-

⁹ Fővárosi éjszakai szórakozóhelyek erőszakos kriminalitási helyzetének vizsgálata. OKRI, 2011. Kézirat

¹⁰ Köszönöm Düll Andrea és Demetrovics Zsolt, valamint barátaim kutatáshoz nyújtott segítségét

¹¹ Ld. erről például: BRABAZON – MALLINDER 2007. (http://www.nobleworld.biz/images/M_and_B.pdf; Letöltés ideje: 2012. június 1. 23:56)

vizsgálaton. Az eredmények alapján megfogalmazott következtetések ugyanis nem csupán egy jogszabály, avagy akár a teljes probléma megoldására irányuló szabályrendszer kritikájaként foghatók fel, hanem a teljes hazai ifjúsági kultúrával összefüggésben tesznek megállapításokat. Fontos kiemelni ugyanis, hogy a vizsgált helyszínek nem tekinthetők elzárt mikrotereknek, vagy ha úgy tetszik szubkultúrának. A diszkók és klubok a fiatalok által leggyakrabban látogatott szórakoztató helyszínek közé tartoznak, így nem elszigetelt egyedi, hanem tömegjelenségről van szó, és a megállapításokat is ennek fényében szükséges értelmezni. E színterek ugyanis szerves részét képezik az ifjúság kultúrájának, kikapcsolódásának, társas kapcsolataik létesítésének és fenntartásának.

Ezért a WB-tragédiát követő szigorúbb jogi szabályozásnak markáns hatása lehet e világra. E körben ugyanis nem csupán egy-egy szórakozóhely létéről van szó, hanem a fiatalok szabadidő-eltöltésébe való beavatkozásról is. A rendelet következtében megszűnt szórakozóhelyek hiánya, a beengedés megtiltását lehetővé tevő 11. § mind meghatározó jelentőségű lehet.

Mint arra rámutattam, az OKF nyilatkozatából nem egyértelmű, hogy a vizsgálat alá vont helyszínek jogkövetésén vagy a jogszabályok megkerülésén túl, hogyan jellemezhetők. Bár kétségtelen, hogy a jogkövető helyszín vélhetően biztonságosabb, mint egy nem jogkövető – de a kijelentés csak akkor igaz, ha a jogszabály is olyan előírásokat tartalmaz, melyek valóban előmozdítják a biztonságosabb szórakozást. Empirikus vizsgálat nélkül ezt azonban kijelenteni nem lehet. Ezért az OKRI-ban jelenleg is zajló – jellemzően inkább kvantitatív – kutatás kiegészítéseként indokolt egy mélyebb, kvalitatív módszerekkel elvégzett kutatás, mely a Lex West-Balkán hatásvizsgálataként valódi visszajelzés lehet.

Előfeltevésem szerint a jogszabály és a razziák nem jelentettek valódi áttörést a szórakozóhelyek biztonságosabbá tételében, az üzemeltetők és a szórakozó közönség jogszabálykövetésének előmozdításában. A zenés-táncos rendezvények biztonságosabbá tételéről szóló kormányrendelet csupán a kereteit teremti meg egy lehetséges megoldásnak, de a részletek kidolgozásának hiánya miatt ez nem elegendő válaszreakció. A jogszabályi háttér mellett szélesebb spektrumú, komplexebb eszközökre van szükség ahhoz, hogy e helyszínek ne csak a formalitás szintjén, hanem a valóságban is biztonságosabbá váljanak.

Hipotézisemnek és a vizsgálat tárgyának megfelelően tehát az alábbi kérdések köré építettem a kutatást: elégséges-e jogszabállyal rendezni a kérdést? Kielégítően rendezik-e a hatályos jogszabályok a kérdést? Megvalósultak-e a kormányrendeletben foglalt elvárások? Mitől függ egy szórakozóhely biztonsága? Legfőbb kérdésem pedig: valóban jelentősen javult-e a szórakozóhelyek biztonsága?

A kutatás előkészítéseként a főváros legnépszerűbb szórakozóhelyeit kerestem. A vegyesen nyílt és zárt kérdéseket tartalmazó, tíz kérdésből álló internetes kérdőívet 2012. február 26. és március 1. között 39-en töltötték ki jellemzően húszas éveik elején-közepén járó fiatalok. A kutatás természetesen nem tekinthető reprezentatívnak, célja csupán segítséget nyújtani a vizsgálatba bevonni kívánt szórakozóhelyek kiválasztásánál. A kérdőív alapján 10 klub/kocsmá/diszkó került be a kutatásba.

A kérdőív ellenőrzése céljából 2012. március 14-én 19-22:30 között végeztem az első terepkutatást a mintába is bekerült egyik helyszínen. A vizsgálatot követően nem volt szükség a kérdőív alapvető módosítására, így az e helyszínen felvett adatok bekerültek az összesített eredmények közé.

A felmérést előre összeállított szempontok alapján, rejtett résztvevő megfigyelés formájában végeztem a kiválasztott 9+1 helyszínen az esti, éjszakai, hajnali órákban (a teszt kutatás kivételével) március 31. és április 18. között, mivel olyan magatartások, attitűdök vizsgálata volt a cél, melyek legjobban a maguk természetes közegében és ebben a késői időszakban érthetőek meg. Az időpont kiválasztásában meghatározó volt a *nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól szóló 1999. évi XLII. törvény* hatálybalépésének idejétől számított három hónapos türelmi idő, mely szerint március 31-éig nem bírságnak szabályszegés ellenére sem.

A március 14-én és március 31-én felkeresett helyszíneken már ekkor jogkövető magatartást folytattak a hivatkozott törvény vonatkozásában a látogatók, és a helyszín üzemeltetői is ennek megfelelően alakították át/ki a tereket.

A felhasználói, térhasználó szempontú kvalitatív kutatás az észlelési modellkísérletek közé is besorolható. A kutatás tárgyának jellemzőire ugyanis leginkább a fizikai, társadalmi környezetből, az észlelt eseményekből, tárgyakból következtettem. A résztvevő megfigyelésből adódóan az eseményeknek részese voltam, az adott helyszínen megvalósultakat belülről láttam. Az eseményekre és az eredményekre azonban jelenlétem nem volt befolyással. Ezt szolgálta a rejtett kutatói pozíció és a színtérbe illeszkedés. Ezt segítette, hogy a helyszíneket nem egyedül, hanem változó összetételű és számú baráti társasággal kerestem fel. Ez utóbbira a színtérbe illeszkedésen túl a kutatás jellegéből adódó esetleges veszélyhelyzetek miatt is szükség volt.

A kutatás kvalitatív jellegéből adódóan nem volt cél Budapest szórakozóhelyeire vonatkozó általános következtetések levonása. A vizsgált helyszínek tekintetében is megszorítóan szükséges értelmezni a kapott eredményeket, hiszen a helyszínek változása, valamint a kutatói nézőpont szubjektivitása következtében a kapott eredmények csak az adott helyszínen, az adott időpontban érvényesek. Ugyanis

nem csupán az vizsgált helyszínek stílusa vagy térszerkezetének különbözősége befolyásolja az eredményeket, hanem ugyanazon helyszín időbeli változásai is: az ugyanott tartott eltérő rendezvények, változó zenei stílusok és közönség miatt az összehasonlítás is sokszor problematikus.

Az etikusságot szem előtt tartva valamennyi kutatásba bevont szórakozóhely anonim módon került be a mintába, azonosításra lehetőségét adó információk nem szerepelnek a kutatási anyagban.

A megvizsgált kérdéseket, szempontokat az alábbi táblázat tartalmazza.

Lex West-Balkán	Biztonságos Szórakozóhely Program	Mindkettő¹²	Egyéb jogszabály alapján	Egyéb szempont alapján
biztonsági terv helyszínen/online	ingyenes, korlátlan mennyiségű ivóvíz	elsősegélynyújtásban képzett szakember jelenléte	dohányfüst-mentesség	kábítószerhasználatra utaló jel
tűzriadó-terv helyszínen/online	szellőztetés		életkor-ellenőrzés kiszolgáláskor	óvszer-automata
fiatalkorúak belépésének korlátozása online/helyszínen	droghasználat veszélyeit bemutató, ill. egészségfejlesztő célzatú szóróanyagok terjesztése			rendezvény/szórakozóhely típusa
életkor-ellenőrzés bejáratnál	drogtanácsadás			megközelíthetőség tömegközlekedéssel
	legolcsóbb italként alkoholmentes italok árusítása			bejárat megközelíthetősége
	chill-outroom			környék subjektív biztonsága
	csomagátvizsgálás veszélyes tárgyak és ká-			épület állapota kívül/belül

¹² A Lex West-Balkánban és a Biztonságos Szórakozóhely Programban is előírt követelmények

Lex West-Balkán	Biztonságos Szórakozóhely Program	Mindkettő ¹²	Egyéb jogszabály alapján	Egyéb szempont alapján
	bítószerek kiszűrése céljából			
	be-, kilépők számlálása			zsúfoltság mértéke kívül/belül
	szórólap a biztonságos nemi aktus létesítéséről			levegő minősége
				biztonsági szolgálat létszáma
				közönség számára nyitva álló/észlelhető be-, kijáratok száma
				rendőri jelenlét a környéken

3. Eredmények

A következőkben a területi korlátokra tekintettel a már említett Demetrovics-Rác kutatásban közölt adatokkal összevetve mutatom be az eredményeket,¹³ kitérve a hatályos jogszabályi helyzetből (az említett kormányrendelet és törvény) eredő sajátosságokra.

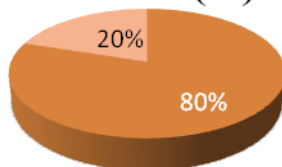
Összességében megállapítható, hogy a Biztonságos Szórakozóhely Program által megállapítottak közül az ésszerű, nem nagy költséggel megvalósítható elvárások teljesültek leggyakrabban a vizsgált helyszíneken. A nehezen kivitelezhető, nagyobb anyagi és humán ráfordítást jelentő követelmények a helyszínek nagy többségében nem valósultak meg. Hasonló arányszámokat láthatunk a kötelező jogszabályi rendelkezések esetében. Itt azonban olyan szabálytalanságok is előfordultak, melyek kiküszöbölése nem jelentene jelentős megterhelést.

¹³ A módszertani és a mintába került szórakozóhelyek eltérősége miatt természetesen nem vethető össze egyértelműen a két kutatás adatai – pusztán jelzésszerűen kívánom felvillantani e vizszoyszámokat.

Első körben a Biztonságos Szórakozóhely Program által megvalósult, és a Demetrovics-Rácz kutatásban is szereplő javaslatok megvalósulását tekintem át.

ingyenes, korlátlan

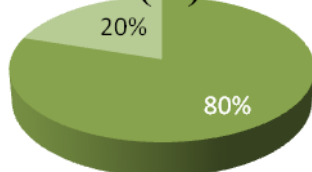
ivóvíz (%)

■ Igen ■ Nem

szellőztetés

(%)

■ Igen ■ Nem

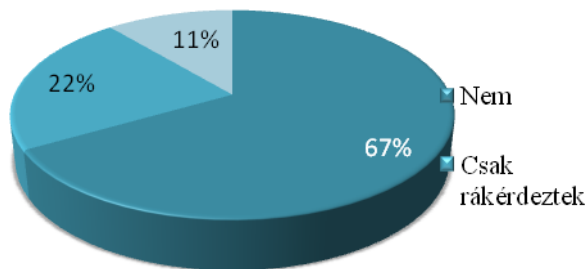
A 2008-as Demetrovics-Rácz kutatással megegyezően kutatásomban is azt találtam, hogy a Biztonságos Szórakozóhely Program elvárásai közül legjellemzőbben az ingyenes, korlátlan ivóvíz és a szellőztetés valósult meg. Az előző kutatáshoz képest azonban mostanra radikálisan javult a helyzet: 2008-ban a vizsgált helyszínek csupán 1/3-ánál, a jelen kutatásban már több mint 3/4-énél oldották meg a szellőztetést és volt elérhető ingyenes víz.

A négy évvel ezelőtt legkevésbé megvalósult szempontok közül továbbra sem jellemző a szóróanyagok osztása – egyetlenegy mintába került helyszínen sem talákoztam sem dropprevenciós, sem a biztonságos nemi aktusról szóló tájékoztató kiadványokkal.

Hasonló képet mutat a beléptetéskor átvizsgálás követelménye.¹⁴

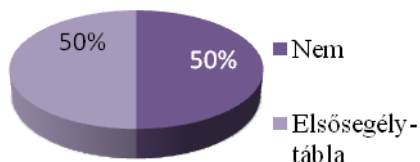
¹⁴ E szempont vizsgálatánál a mintába csak kilenc szórakozóhely került be, tekintettel arra, hogy az egyik helyszínen (romkocsmá) asnap nem volt parti

csomagátvizsgálás (%)

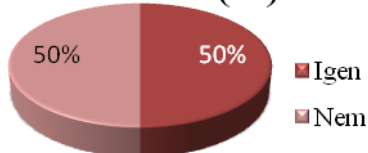

A mintába került helyszínek közel 90 %-a esetében gyakorlatilag nem volt ellenőrzés (22 % esetében csupán rákérdeztek bizonyos tárgyakra). Ahol át is nézték a táskát – inkább folyadék és alkohol, mintsem veszélyes tárgyak után kutatva – még ott is bevihetőek voltak nemkívánatos tárgyak.

elsősegély nyújtására képzett személyzet (%)

legolcsóbb italként víz/ásványvíz/szóda árúsítása (%)

Egészségügyi szakember jelenlétére pusztán az elsősegélynyújtó helyet jelző tábla utalt, azonban ilyen jelzéssel is csak 10-ből 5 esetben találkoztam. Ugyanilyen arány jelentkezett legolcsóbb italként alkoholmentes üdítő (jellemzően szóda)

árúsítása vizsgálatokor. Így ez utóbbi esetében valamelyes javulás tapasztalható, de a várttól ez még mindig elmarad.

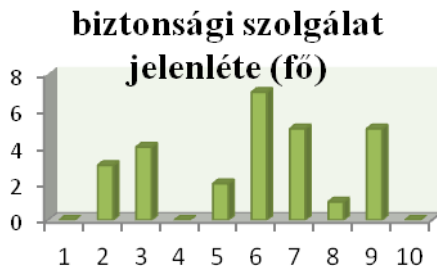
Míg álláspontom szerint a Biztonságos Szórakozóhely Program által javasolt előírások többsége valóban előmozdíthatja a szórakozóhelyek biztonságosabbá tételét, addig a rendelet elsősorban a helyszínre jellemző technikai, építészeti és tűzvédelmi szabályozás terén értékelhető, de kevés konkrétumot tartalmaz, a speciális feltételeket más jogszabályokra bízta. Tehát inkább az engedély megadásának feltételeire, mintsem a valóban biztonságosabb szórakozást lehetővé tevő feltételekre koncentrált.

A rendelet a szórakozó közönség szempontjából legérzékenyebb pontja a már említett 11. §, mely szerint a *„rendezvény szervezője amennyiben ezt előre meghirdette, korlátozhatja a fiatalkorúak zenés, táncos rendezvény helyszínére való belépését olyan módon, hogy a zenés, táncos rendezvény helyszínére történő belépést az életkort igazoló okmány előzetes felmutatásához, a beléptetést a fiatalok alkohollal történő kiszolgálásának megelőzése, esetleges alkoholfogyasztásuk ellenőrizhetősége érdekében a fiatalkorúak számára megkülönböztető jelzéssel ellátott belépőjegyhez (kártyához, karszalaghoz) kötheti.”*¹⁵ Az életkor alapján történő, szórakozóhelyről való kitiltás tehát megengedett, amennyiben azt a szervező előre meghirdette. Életkor-ellenőrzésre négy esetben került sor, köztük olyan helyszínen is, ahol előre nem korlátozták a belépést, és olyan helyen sem, ahol viszont igen. Erre természetesen befolyással lehetett a kutató életkora is.

Szintén markánsan megjelenik a jogszabály rendelkezései között az egyes biztonsági, menekülés és tűzriadó-tervek helyszíni és online elhelyezése. E körben – bár jogszabályi kötelezettségről van szó – nagyon változatos képet mutatnak a helyszínek. Online alig lelhetők fel biztonsági- és tűzriadó-tervek és a helyszíneken is csupán négy esetben volt jól láthatóan kifüggesztve a menekülési útvonal, további két esetben rendelkezett ilyenről a hely, de az nem volt elég feltűnő.

A helyszínek biztonságára mutathat rá a biztonsági személyek, valamint a közönség számára észlelhető ki- és bejáratok száma.

¹⁵ 23/2011. (III. 8.) Korm. rendelet a zenés, táncos rendezvények működésének biztonságosabbá tételéről, 11. § a)-b) pontjai

A legtöbb vizsgált helyszínen csak (átlagosan) 2-3 biztonsági személlyel talákoztam – jellemzően a bejáratnál, három helyszínen pedig egyel sem. Hasonlóan lesújtó a helyzet a közönség számára észlelhető ki- és bejáratok száma tekintetében: átlagosan 1 be/kijáratral rendelkeznek a mintába került szórakozóhelyek.

Bár a kutatásnak nem volt célja a legális és/vagy illegális drogfogyasztás vizsgálata, röviden kitérnék egy, a dohányzási tilalommal összefüggésben tapasztalt problematikus jelenségre. A cigarettázás közforgalmú intézménynek a nyilvánosság számára nyitva álló helyiségeiben és annak ötméteres körzetében megtiltásával a dohányzó szórakozók a szórakozóhelyen kívülre szorulnak. Ez egy esetben kifejezetten kontraproduktív eredménnyel járt: a dohányzók a járda szélén, sokszor az úttesten tartózkodtak, nemcsak környezetüket terhelve ezzel, de közvesélyt is okozva. Emellett a ki-bejáráskálás következtében a bejáratnál folyamatos tumultus alakult ki, az itt elhelyezett ruhatárba igyekvőket is gátolva. A helyzetet láthatóan a biztonsági személyzet sem tudta megfelelően kezelni, sokszor agresszíven léptek fel a szórakozóhely e részén közlekedőkkel szemben.

4. Következtetések

Bár némelyest javult a szórakozóhelyek biztonsága és egyre több ezt célzó megoldás jellemzi a klubokat, az adatok rámutattak: a kérdés jogi rendezése nem teljes körű, a komplexebb problémákra nem megoldás a rendelet. A jogszabály mellett/helyett a Biztonságos Szórakozóhely Program által is kitűzött mozgalmi jellegű kezdeményezés lehet előremutató. Ehhez pedig a szórakozóhelyek tulajdonosainak, a rendezvényszervezőknek, a szakembereknek, a kutatóknak, az egészségügyi szervezeteknek, a rendőrségnek, a helyi önkormányzatnak, a civil szervezeteknek, az ifjúságpolitika kialakítóinak és a zenés, táncos szórakozóhelyek látogatóinak együttműködése lehet a valódi megoldás.

A szórakozóhelyek biztonságosabbá tételéhez nem elegendő a helyszínen biztonságosabbá tétele, mint arra az OKRI kutatása is rámutat, a valódi veszélyforrás a közönségben magában rejlik (ennek oka: alkohol- és drogfogyasztás, a rekreációs szórakozással együtt járó feszültség-levezetés, felszabadultság, felelőtlenség, a biztonsági szolgálattal való konfliktus). Éppen ezért e veszélyfaktorok, valamint a szórakozással együtt járó kockázatok csökkentése lenne a feladat. E körben elegendhetlen lenne a szakképzettséggel rendelkező személyzet (biztonsági szolgálat) és szervezők, a csomagátvizsgálás, chill-outroomok kialakítása, mindenhol korlátlan hideg víz legalább a mosdóban, a vészkijáratok egyértelmű és jól látható jelzése, elsősegély-nyújtásban képzett szakember és eszközök megléte.

A West-Balkán tragédia és a nyomán kialakult morális pánikot lecsendesítő Lex West-Balkán tehát jó kezdeményezés, de nem megoldás. Amennyiben ezen a ponton megáll a lendület, a szórakozóhelyek csak formálisan lesznek biztonságosabbak. A kontrollt növelő intézkedések, a sorozatos ellenőrzések a valódi problémákat látenciába tolják, láthatatlanná téve azokat a hatóság számára.

A szórakozóhelyek razziákkal terhelése, bezárása, a fiatalok kitiltása mind ennek az irányába hat. A zenés, táncos rendezvények keretében történő kikapcsolódás alapvető és szükséges eleme az ifjúsági kultúrának. A korlátozások helyett a legális szórakozási szokások elősegítése és a jogkövető színterek támogatása lehetne a jó irány.

Felhasznált irodalom

ADLER, Freda – MUELLER, Gerhard O. W. – LAUFER, William S. (szerk.): Kriminológia. Osiris, Budapest, 2000

BRABAZON, Tara – MALLINDER, Stephen: Into the Night-Time Economy: Work, Leisure, Urbanity and the Creative Industries 2007

BÍRÓ Judit (szerk.): Biopolitika – Drogprevenció. Tanulmányok a kábítószer-fogyasztás megelőzéséről. L'Harmattan, Budapest, 2006

COHEN, Stanley: Folk Devils and Moral Panics. Routledge, New York, 2004

DEMETROVICS Zsolt: Szakmai háttéranyag a „Biztonságos szórakozóhely” program megvalósításához 2001

DEMETROVICS Zsolt – RÁCZ József (, szerk.): Partik, drogok, ártalomcsökkentés. Kvalitatív kutatások a partiszcenában. L'Harmattan, Budapest, 2008

DEMETROVICS Zsolt – GEDEON Valéria – GELLÉR Balázs – SZELPÁK Lívia: Lex West-Balkán. Kerekasztal-beszélgetés, 2011

Fővárosi éjszakai szórakozóhelyek erőszakos kriminalitási helyzetének vizsgálata. OKRI, Zárótanulmány. Kézirat, 2011

GÖNCZÖL Katalin – KEREZSI Klára – Korinek László – LÉVAY Miklós (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia. Complex, Budapest, 2006

HACK Péter: Kriminálpolitikai paradigmák ütközése. In: VIG Dávid (szerk.): Globalizáció kihívásai – kriminálpolitikai válaszok. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2010

KACSUK Zoltán: Szubkultúrák, poszt-szubkultúrák és neo-törzsek. Replika, 2005/53.

KEMENCZKY Márta: A biztonságos szórakozóhely program jogi környezetének elemzése

KITZINGER Dávid: A morális pánik elmélete. Replika, 2000/40.

KUN Bernadette: Szórakozóhelyi drogfogyasztás és ártalomcsökkentés. Előadás 2008

NÉMETH Zsolt: A biztonságos szórakozóhely. Előadás 2011

REDHEAD, Steve Subculturesto Clubcultures. Blackwell Publishers, Oxford, 1997

TÓFALVY Tamás: Extrém zenei műfajok és online közösségi média: a szubkultúráktól a műfaji színterekig. Replika, 2008/64-65.

Üzemeltetőknek szóló szakmai ajánlás (Biztonságos szórakozóhelyek Program). Szociális és Munkaügyi Minisztérium